

SUUNVUORO

Helmikuun kuudentena Oulun yliopistossa elettiin historiallisia hetkiä. Ilmestyi maailman ensimmäinen saamenkielinen väitöskirja. Lektio ja vastaväittäjän loppulausunto pidettiin saameksi ja suomeksi. Väitöksen jälkeen laulettiin Saamen suvun laulu, olihan saamelaisten kansallispäivä. On syytä onnitella saamelaisia, mutta myös Oulun yliopistoa ja sen suomen ja saamen kielen laitosta.

Muutakin mielenkiintoista on tapahtunut. Tammikuun viimeisenä päivänä kahdeksantoista suomen ja lähialojen professoria eri yliopistoista julkisti kannanottonsa tieteen rahanjaosta. Yliopisto kurjistuu, vaikka tutkimuksen rahoitus Suomessa kasvaa. Määrä ratkaisee, ei laatu. Sivistysyliopiston idea on murtumassa.

Samaan aikaan satapäinen joukko Helsingin yliopiston opiskelijoita, opettajia ja tutkijoita kokoontui ilmaisemaan huolestumisensa yliopiston uudesta rahanjakomallista. Kansallisten tieteiden edustajat kohtasivat pitkästä aikaa. Mukana oli väkeä etenkin suomen, suomalais-ugrialaisten kielten ja kotimaisen kirjallisuuden laitoksilta sekä Kotimaisen kielten tutkimuskeskuksesta. Värikäs kulkue kiersi Snellmanin, Kiven ja Runebergin patsaat. Laulettiin suomen-, viron- ja unkarinkielisiä lauluja, lausuttiin Kiven runoja. Pakkanen paukkui.

Performanssi ei kuitenkaan ollut mennyttä aikaa haikailevan heimoaatteen viimeinen hengähdys postmodernissa maailmassa. Se oli päinvastoin ajan hermolla. Tarvitaan viimeinkin arvokeskustelua, sanoivat sekä tutkijat että opiskelijat. On puhuttava siitä, mitä juuri nyt yliopistolta haluamme.

Julkaisemme professorien kannanoton ja valokuvan tapahtumasta dokumentoidaksemme alan historiaa mutta myös haastaaksemme jatkokeskusteluun. Viron ja unkarin yli 70-vuotiaat oppituolit Helsingin yliopistossa onnistutaan vielä ehkä suojelemaan. Mutta arvokeskustelu on käymättä. Mikä on suomalaisen tiedepolitiikan perusta? Onko meillä sellaisia yhteisiä arvoja, joita ei tuloslaskelminkaan voi ohittaa? Onko yliopisto liikelaitos vai sivistyslaitos? Minkälaista tietoa haluamme sen tuottavan?

Pienillä kieliaineilla, jotka toisaalta tuottavat lähinnä sivuaineopintoviikkoja ja toisaalta kouluttavat tutkijoita, on nyky-yliopistossa suuria ongelmia. Yksi hyvä esimerkki tästä on vaikkapa uhanalaiseksi joutunut suomalais-ugrilainen laitos, jolla on suomalaisen kielitieteen historiassa ollut aivan ratkaiseva merkitys. Sen piiristä nousee edelleen huippu-tutkijoita, mutta ilman tulevaisuutta tutkijoina.

Äskettäin itämerensuomalaisten kielten nuoret tutkijat onnistuivat saamaan yliopistolta määrärahan hyvin suunniteltuun tutkimushankkeeseen. Jaon yhteydessä ilmeni, että kolmivuotiset hankkeet voivat palkata yhden tutkijan vajaan vuodeksi kerrallaan. Tutkimusryhmiä ei synnykään. Komealta kuitenkin näyttää, kun hankkeita on paljon. Määrä voittaa laadun jälleen kerran.

Tieto-Finlandian saaja, dosentti Kari Enqvist sanoi haastattelussaan varsinaisen humanistisen tieteen piilevänkin oikeastaan fyysikassa. Sinne voitaisiin humanistien pikku rahat oikeastaan suunnata, hän vihjaisi. Kertooko maailmankaikkeuden ensimmäinen sekunti ihmisestä enemmän kuin ihmisen oma historia, kieli ja kulttuuri? Olisiko aika käydä keskusteluun siitä, missä on meidän tutkimustemme arvo ja oikeutus?

LEA LAITINEN